

Evaluatie rekenkamercommissie Hillegom Lisse Noordwijkerhout

Inleiding

De rekenkamercommissie Hillegom Lisse Noordwijkerhout heeft ons gevraagd een zelfevaluatie te begeleiden, gericht op het leren van de ervaringen tot nu toe (in de praktijk beperken we de analyse tot de afgelopen raadsperiode (2014-2018)¹). Deze evaluatie heeft plaatsgevonden tegen de achtergrond van ontwikkelingen die gevolgen kunnen hebben voor de rekenkamercommissie, zoals de fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout en de voorgenomen wijziging van de Gemeentewet ten aanzien van de inrichting van de rekenkamerfunctie.

Gevolgte werkwijze

Ten behoeve van de evaluatie is een klankbordgroep gevormd bestaande uit de rekenkamercommissie en de griffiers van de drie gemeenten. Tussentijdse bevindingen zijn besproken met de klankbordgroep, vooral met het oog op benodigde vervolgstappen in de evaluatie.

De evaluatie is uitgevoerd in twee fasen. In de eerste fase zijn documenten bestudeerd, zoals rekenkamerrapporten, jaarverslagen van de rekenkamercommissie, interne evaluaties, besluitenlijsten en de gemeentelijke jaarrekeningen (zie bijlage 3). Tevens zijn de leden van de klankbordgroep afzonderlijk geïnterviewd.

Op basis van de beelden uit deze eerste fase zijn de onderwerpen geselecteerd en besproken in de klankbordgroep die voor nadere verdieping in aanmerking kwamen². Vervolgens zijn de gemeentesecretarissen en burgemeesters van de drie gemeenten geïnterviewd. De verslagen hiervan zijn teruggelegd ter accordering.

Tenslotte is met de klankbordgroep een raadsessie voorbereid, die heeft plaatsgevonden op 2 oktober 2018 (de resultaten van deze sessie zijn opgenomen als bijlage 2 van dit rapport).

Leeswijzer

De opbouw van de rapportage volgt de fasering van rekenkameronderzoek (onderwerpselectie en start van het onderzoek, onderzoeksfase, presentatie en follow-up) en sluit af met algemene bevindingen die niet (direct) onder te brengen zijn bij de andere paragrafen.

Per onderdeel geven we een korte schets van de staande werkwijze van de rekenkamercommissie, vervolgens melden we punten om te behouden en aandachtspunten. De omschrijving “aandachtspunten” betekent dat er voor het betreffende onderwerp door meerdere geïnterviewden kritische punten zijn ingebracht. Dit betekent overigens niet dat dit noodzakelijk moet leiden tot een aanpassing in de werkwijze van de rekenkamercommissie. Het zijn punten die door anderen zijn genoemd, maar de rekenkamercommissie zelf gaat over de eigen aanpak.

Er zijn ook onderwerpen waar de rekenkamercommissie in specifieke onderzoeken wel tegenaan is gelopen, maar die niet een patroon laten zien. Een voorbeeld is de medewerking in de ambtelijke

¹ Zie bijlage 3: literatuurlijst voor de rekenkameronderzoeken die in deze evaluatie zijn meegenomen.

² Dit waren: onderwerpselectie en start, hoor/wederhoor, presentatie en follow-up van aanbevelingen en toekomstige ontwikkelingen, de interviewrichtlijn is opgenomen als bijlage 1.

organisatie (meestal geen issue, in een enkel geval wel). De keuze voor bureaus/onderzoekers pakt de ene keer positiever uit dan de andere keer, dit is inherent aan het werken met inhuur. Dit type onderzoekspecifieke bevindingen hebben we niet vertaald naar deze rapportage.

Tenslotte hebben we een aantal handreikingen geformuleerd.

Onderwerpsselectie en start van het onderzoek

Staaude werkwijze rekenkamercommissie

In principe jaarlijks start de rekenkamercommissie met een schriftelijk verzoek aan de gemeenteraden voor het aandragen van onderwerpen. Vervolgens schuift een vertegenwoordiging van de rekenkamercommissie aan bij het presidium, waar de fractievoorzitters in de gelegenheid zijn onderzoekswensen in te brengen.

Vervolgens selecteert de rekenkamercommissie zelf een onderwerp. Dit onderwerp wordt op basis van een vooronderzoek - waarbij naast documentanalyse ook oriënterende gesprekken in de organisatie (kunnen) worden gevoerd - vertaald naar een vraagstelling. Deze vraagstelling wordt ter kennisname gestuurd aan de gemeenteraden.

Sterke punten

Onderwerpskeuze

Door verschillende personen is de rekenkamercommissie gecompimenteerd met de goede mix aan onderwerpen die de actualiteit raken of juist meer algemene onderwerpen die door rekenkameronderzoek een stuk extra agendering krijgen.

Betrokkenheid raad bij onderwerpskeuze

In alle drie de gemeenten worden jaarlijks via de fractievoorzitters onderwerpen verzameld, nadat de rekenkamercommissie een schriftelijke uitvraag heeft gedaan.

Vooronderzoek

De rekenkamercommissie werkt de vraagstelling zelf uit (bijvoorbeeld aan de hand van documentanalyse en vergelijkbare rekenkameronderzoeken elders) en stuurt deze ook toe aan de raden. Het vooronderzoek leidt soms tot andere keuzes, zodat wanneer elders³ een vergelijkbaar onderzoek opgepakt wordt, er geen dubbel onderzoek plaatsvindt (bijvoorbeeld met betrekking tot jeugd).

Aandachtspunten

Weging van potentiële onderzoeksonderwerpen

Uit interviews komt naar voren dat onderwerpen die aangedragen worden op twee punten wellicht extra aangescherpt kunnen worden:

- ✓ Bij het ophalen van onderwerpen zou wellicht meer kunnen worden doorgevraagd naar het waarom van agendering. Doelstelling van het doorvragen is om te achterhalen of rekenkameronderzoek een goed instrument is om de achterliggende informatiebehoefte in te vullen. Bij een aantal geïnterviewden bestaat het beeld dat raadsleden over een

³ Elders betekent onderzoek binnen één van de gemeenten of binnen één van de samenwerkingsverbanden waarin formeel wordt samengewerkt. De rekenkamercommissie heeft bijvoorbeeld een onderzoek naar jeugdhulp opgeschort, omdat bleek dat Holland Rijnland zelf de dienstverleningsovereenkomst regionale jeugdhulp Holland Rijnland evalueert. De rekenkamercommissie heeft besloten eerst de resultaten hiervan af te wachten.

onderwerp best meer geïnformeerd zouden willen worden, maar dat een rekenkameronderzoek hiervoor wellicht niet altijd de meest voor de hand liggende vorm is.

- ✓ Hoewel de rekenkamercommissie in de fase van het vooronderzoek personen binnen de organisatie spreekt is aan collegezijde is de behoefte beklemtoond om vroeg in de fase van het vooronderzoek betrokken te worden. Hierdoor kan de rekenkamercommissie een vollediger beeld opbouwen rondom alle facetten van een onderwerp in de organisatie voorafgaand aan het komen tot een definitieve vraagstelling.

Van shortlist naar definitieve keuze

De stap van shortlist naar definitieve keuze wordt niet zichtbaar onderbouwd aan de hand van de selectiecriteria die de rekenkamercommissie zelf hanteert.⁴

Onderscheid in waardering onderzoeken bij verschillende gemeenteraden

Uit gesprekken komt naar voren dat de gekozen onderwerpen bij de gemeenteraden in principe goed liggen, maar de keuze voor een bepaald onderwerp in de ene gemeente beter valt dan in de andere. Met name omdat de frequentie van rapporteren van de rekenkamercommissie – hoewel landelijk gezien prima⁵ – niet zo hoog is dat de rekenkamercommissie zich makkelijk kan revanieren. Dit is inherent voor een rekenkamercommissie die voor drie gemeenten werkt. Een (gedeeltelijke) oplossing zou kunnen zijn dat de rekenkamercommissie periodiek gemeentespecifiek onderzoek doet, zoals de rekenkamercommissie in het verleden vaker heeft gedaan.

Van definitieve keuze naar onderzoeksopzet

De suggestie is geuit om de raad te betrekken bij de vertaling van een onderzoeksonderwerp naar onderzoeksopzet (afbakening van het onderwerp en het onderzoek). Het is de vraag of dit als extra stap ingebouwd zou moeten worden, omdat onderzoeksopzetten bij start worden toegezonden aan de raad en het iedereen vrij staat om te reageren.

Onderzoeksfase

Staan de werkwijze rekenkamercommissie

Het rekenkameronderzoek begint met een startgesprek met de gemeentesecretarissen/in de organisatie waarin opzet en planning van het onderzoek wordt doorgenomen.

Na afronding van het onderzoek vindt eerst een ambtelijk wederhoor plaats. Daarna wordt het rapport gestuurd aan de gemeenteraden en tevens aangeboden voor bestuurlijk wederhoor. Na ontvangst van de bestuurlijke reactie wordt een rapport formeel behandeld in de betreffende gemeenteraad.

⁴ Onderzoeksprotocol pagina 5:

Belang: Het belang dat verbonden is aan het onderwerp. Het begrip belang moet breed worden geïnterpreteerd. Gedoeld wordt op zowel financieel belang als maatschappelijk belang.

Twijfel: Twijfel over het feitelijk functioneren. Naarmate er meer twijfels bestaan over de kwaliteit van het feitelijk functioneren is er meer aanleiding tot onderzoek.

Risico: Kans dat de rekening aan de gemeenten gepresenteerd wordt op het moment dat het mis gaat. Hoe groter deze kans, hoe meer risico en hoe meer aanleiding tot onderzoek.

Burger: Is het relevant voor de burger?

⁵ In 2013 heeft de NVRR een rapport uitgebracht waaruit naar voren komt dat een zogenaamde gemengde commissie gemiddeld 1,4 onderzoeksrapport op jaarbasis uitbrengt.

Punten om te behouden

Startgesprek

De rekenkamercommissie houdt een startgesprek in de organisatie. Dit helpt bij het goed uitzetten van een onderzoek.

Medewerking in de organisatie

Onderzoeken leiden over het algemeen tot goede medewerking vanuit de organisatie. Wel is voorgekomen dat bij betrokken medewerkers niet alle kennis aanwezig was, wat geleid heeft tot onhelderheid over feiten tijdens het wederhoor. Dit benadrukt het belang van een startgesprek en de toe te wijzen contactpersoon voor het onderzoek.

Betrokkenheid raadsleden bij onderzoek

De betrokkenheid van raadsleden tijdens het onderzoek door het delen van (mogelijke) bevindingen voor afronding van het onderzoek, draagt bij aan het draagvlak voor de rekenkamercommissie in de raad.

Aandachtspunten

Planning van onderzoek

Uit gesprekken is naar voren gekomen dat de organisatie zich soms geconfronteerd voelt met rekenkameronderzoek en planningen die minder goed passen in de reguliere ambtelijke planning. Enerzijds zal dit nooit helemaal te voorkomen zijn, want verwacht mag worden dat er altijd enige ruimte is/gecreëerd kan worden om zaken zoals raadvragen en rekenkameronderzoek op te vangen. Dat hoort nu eenmaal bij de gemeentelijke context. Anderzijds is het van belang dat een beroep gedaan kan worden op die medewerker met specifieke kennis. Dus het verdient aanbeveling om in het startgesprek (nog explicieter) stil te staan bij de vraag bij welke medewerkers wanneer vragen van de rekenkamercommissie neergelegd kunnen worden.

Bekendheid onder ambtenaren

Uit interviews komt naar voren dat de kennis onder ambtenaren over het “verschijnsel” rekenkamercommissie vergroot zou kunnen worden, om eventuele weerstand tijdens onderzoek weg te nemen.

Bestuurlijk wederhoor

Het bestuurlijk wederhoor kent frequente en stevige termijnoverschrijdingen. Voor de laatste zes onderzoeken treedt een overschrijding bijna in de helft van de situaties op, waarbij de overschrijding een maand of in een enkel geval zelfs twee maanden bedraagt.

Het risico van met name grote overschrijdingen kan zijn dat het onderzoek door de gemeenteraad niet meer als relevant (want actueel) wordt beschouwd.

Termijnoverschrijding bestuurlijk wederhoor⁶	Hillegom	Lisse	Noordwijkerhout
Overschrijding termijnen	50%	50%	33%
Gemiddelde overschrijding (in dagen indien overschrijding optreedt)	38	25	21
Mantelzorg	22	2	0
Overheids- en burgerparticipatie	28	37	0
Arbeidsmigranten	64	35	27
Juridische advisering	0	0	0
Verbonden partijen	0	0	0
Gemeentelijke communicatie	0	0	15

Eenzijds kan het afstemmen van de planning van het wederhoor voorafgaand aan de wederhoorfase een mogelijkheid zijn om hier beter op te kunnen sturen (nu bestaat aan collegezijde soms het gevoel dat rapporten net voor een recesperiode worden aangeboden, ook al laten de interne evaluaties zien dat dit een uitzondering betreft⁷ en doorgaans dus niet het geval is). Anderzijds kan bijvoorbeeld een escalatieladder ingebouwd worden, waarbij achtereenvolgens secretaris, voorzitter en gemeenteraad in stelling worden gebracht. Dit laatste is echter alleen effectief wanneer de raad zich ook stevig uitspreekt.

Een meer principiële oplossing is om het bestuurlijk wederhoor te laten vervallen en alleen ambtelijk wederhoor toe te passen. Dit vergt overigens een aanpassing van de verordening⁸.

Wil een gekozen oplossing effectief zijn dan moet deze passen bij de bestuurscultuur van de gemeenten.

Presentatie en follow up

Staande werkwijze rekenkamercommissie

Rekenkamerrapporten worden inclusief een raadsvoorstel aangeboden voor behandeling.

De onderzoekers verzorgen doorgaans een presentatie over de uitkomsten van een onderzoek. Bij deze presentatie is ook een vertegenwoordiging van de rekenkamercommissie aanwezig om vragen van raadsleden te beantwoorden.

Via de jaarrekening leggen colleges verantwoording af over de opvolging van vastgestelde rekenkamerrapporten.

⁷ Hierbij is vanuit de rekenkamercommissie eerst navraag gedaan of de medewerkers die de wederhoor voor zouden bereiden in huis waren, dat bleek het geval.

⁸ Artikel 14 Rapportage. 1. De commissie past ambtelijk *en bestuurlijk* hoor en wederhoor toe.

Punten om te behouden

Gemeenteraden omarmen rekenkamerrapporten

De gemeenteraden omarmen rekenkamerrapporten en nemen aanbevelingen over het algemeen over.

Website

De website van de rekenkamercommissie is informatief en zeer volledig en daarmee zeker voor raadsleden die meer over het functioneren van de rekenkamercommissie willen weten een prima bron van informatie.

Aandachtspunten

Presentatie

De presentatie van een onderzoek is een belangrijk moment, sommige raadsleden nemen vooral op dat moment kennis van de inhoud van een onderzoek en lezen niet het gehele rapport. Daarnaast is het een van de spaarzame momenten dat de rekenkamercommissie zichzelf kan laten zien. Dit betekent dat hierbij niet alleen het bureau zich moet laten zien, maar ook de rekenkamercommissie. De vorm waarin moet passen bij de personen en het behandelde onderwerp. Kern is dat het niet sec gaat om de aanwezigheid voor de beantwoording van vragen, maar bijvoorbeeld ook het inleiden of het verzorgen van een deel van de presentatie. Daarnaast slaagt niet iedere onderzoeker erin een onderwerp goed over te brengen, ook dit aspect kan in de voorbereiding meegenomen worden.

Gebrek aan discussie over rekenkamerrapporten

Rekenkamerrapporten kennen over het algemeen weinig discussie in de gemeenteraden of commissies. Dit heeft als risico dat de raad onvoldoende zichtbaar het eigenaarschap van de aanbevelingen overneemt van de rekenkamercommissie.

Dit kan ook gevolgen hebben voor de follow up (wie bewaakt of aanbevelingen worden uitgevoerd?), zie hierna.

Eigenaarschap follow up

Voor de follow up bestaat daarnaast geen gedeeld beeld wie welke rol daarin heeft. Er zijn diverse opties:

- ✓ De rekenkamercommissie kan – via het jaarverslag of een afzonderlijke rekenkamerbrief – aandacht vragen voor aanbevelingen van de rekenkamercommissie die door de raad zijn overgenomen maar nog niet zijn geïmplementeerd.
- ✓ Het college kan een rol spelen. Uit de gesprekken is enige onduidelijkheid in hoeverre hierover afspraken zijn gemaakt. De praktijk laat zien dat in alle drie de jaarrekeningen 2017 iets vermeld wordt over rapporten van de rekenkamercommissie. In de jaarrekening van Hillegom staat onder de programma's die onderwerp van onderzoek zijn geweest een korte verwijzing naar dat feit, in de jaarrekeningen van Lisse en Noordwijkerhout is onder de paragraaf bedrijfsvoering een subparagraaf gewijd aan uitgevoerde rekenkameronderzoeken. De inhoud hiervan is summier, dat wil zeggen dat hieruit niet op aanbevelingsniveau terug te lezen is in hoeverre het college invulling geeft aan de betreffende aanbevelingen. Daarnaast is niet duidelijk of ook oudere onderzoeken nog openstaande aanbevelingen kennen.
- ✓ De gemeenteraad kan een rol hierin spelen. Zo zouden rekenkameraanbevelingen onderdeel kunnen zijn van openstaande toezeggingen aan de raad.

De verschillende opties hebben (uiteeraard) voors en tegens. Het gaat enerzijds om eigenaarschap van de opvolging van aanbevelingen: nemen college en raad na vaststelling van een rapport in de raad zichtbaar het eigenaarschap van de uitvoering op zich? Anderzijds gaat het om praktische uitvoerbaarheid: welke werkwijze biedt de beste garantie voor het goed kunnen volgen van de uitvoering van aanbevelingen op een manier die recht doet aan de intenties waarmee de aanbevelingen zijn bedoeld?

Randvoorwaarden voor rekenkameronderzoek

Punten om te behouden

Goede invulling ondersteuning

De rekenkamercommissie vult prima de diverse randvoorwaarden in die nodig zijn om een rekenkamercommissie goed te laten functioneren. Naast hiervoor genoemde punten om te behouden zijn we tegengekomen:

- ✓ Een regelmatig overleg met de driehoeken burgemeester, gemeentesecretaris en griffier
- ✓ Een interne evaluatiecyclus van uitgevoerde onderzoeken
- ✓ Informatiebijeenkomsten voor nieuwe raadsleden
- ✓ Een goed ingevulde cyclus van jaarplannen en jaarverslagen ter ondersteuning van de onderzoeksagenda zelf.

Toekomstvaste rolopvatting raadsleden

In het licht van de voorgestelde wetswijziging waarbij wordt voorgesteld dat raadsleden niet meer volledig lid van de rekenkamercommissie kunnen zijn, maar wel adviserend lid⁹ kunnen zijn, zijn we nagegaan welke rolopvatting de huidige raadsleden die deel uitmaken van de rekenkamercommissie hebben bij invulling van hun rol binnen de rekenkamercommissie. Onze conclusie is dat deze past bij de intentie van de wetgever: er is een sterke betrokkenheid bij onderwerpen als onderwerpselectie, maar in de uitvoering van vooronderzoek en de begeleiding van rekenkameronderzoek spelen de externe leden een duidelijk grotere rol.

Aandachtspunten

De omvang van de ambtelijke ondersteuning

Vanaf de start van de rekenkamercommissie in 2007 is er voor ondersteuning door een ambtelijk secretaris 10 uur per week beschikbaar. De ontwikkeling van het rekenkamerwerk stond toen nog in zijn kinderschoenen. Het werk van de ambtelijk secretaris bestond vooral uit ondersteuning van de vergader- en onderzoekscyclus. Met de verdere ontwikkeling/professionalisering van het rekenkamerwerk namen ook de werkzaamheden voor de ambtelijk secretaris toe. Hierbij valt te denken aan het uitvoeren van vooronderzoeken, PR-activiteiten (waaronder het bijhouden van de website, het opstellen van persberichten), het implementeren en uitvoeren van werkzaamheden als gevolg van nieuwe wetgeving zoals de Wob en de AVG, het onderhouden van contacten met andere rekenkamer(commissie)s enz. Vanwege het steeds meer in omvang toegenomen takenpakket bij een

⁹ Wijziging van de Gemeentewet en de Provinciewet in verband met het afschaffen van de rekenkamerfunctie, het openen van de mogelijkheid tot het benoemen van raadsleden en statenleden tot adviserend lid van de rekenkamer en het uitbreiden van de bevoegdheden van de rekenkamer (Wet versterking decentrale rekenkamers)

gelijkblijvend aantal uren, komen veel werkzaamheden slechts onder tijdsdruk tot stand, waarbij constant opnieuw geprioriteerd moet worden om de werkzaamheden binnen de beschikbare uren te kunnen uitvoeren. Gezien de noodzaak om bepaalde werkzaamheden uit te voeren lukt het op dit moment niet om binnen de 10 uur te blijven. Dit leidt tot overuren. Daarnaast is er geen ruimte voor zaken als deskundigheidsbevordering, het ook buiten het onderzoek om contact onderhouden namens de rekenkamercommissie met de organisatie, uitbreiding van PR activiteiten, het organiseren van meer contact met inwoners, archivering ed.

Conclusies

Algemeen beeld

De rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout is een professionele rekenkamercommissie met zowel kwalitatief als kwantitatief goede output, die kan rekenen op draagvlak in de betrokken gemeenteraden.

De hierna genoemde punten moeten daarom gezien worden als suggesties om een reeds adequaat proces verder te verbeteren.

Onderwerpselectie

De commissie volgt bij het selecteren van onderwerpen een zorgvuldig stapsgewijs proces waarin ruimte bestaat voor inbreng vanuit de gemeenteraad. De keuze voor onderwerpen ligt op grond van de onafhankelijke positie van de rekenkamercommissie uiteindelijk bij de rekenkamercommissie zelf. Voor de stap van inbreng vanuit de gemeenteraden en de uiteindelijke selectie zien we op de volgende punten ruimte voor verbetering

Op de volgende punten is ruimte voor verbetering:

- ✓ Bij het ophalen van onderwerpen kan de rekenkamercommissie meer ruimte inbouwen voor dialoog met raadsleden, om scherper de intentie van de inbrenger te achterhalen, zodat duidelijker kan worden hoe goed een onderwerp zich echt leent voor rekenkameronderzoek.
- ✓ De rekenkamercommissie kan in de motivatie voor de keuze van een onderwerp aan de hand van de eigen selectiecriteria de definitieve keuze onderbouwen, zodat het voor raadsleden navolgbaar is op welke grond de definitieve afweging is gemaakt.
- ✓ Maak (voor zover mogelijk) een duidelijke afweging of een onderzoeksonderwerp zich leent voor alle betrokken gemeenten of dat de meerwaarde vooral in één van de gemeenten aanwezig zal zijn.

Wederhoor

De vraag is of het bestuurlijk wederhoor nog onderdeel uit moet maken van de verordening. Elders in het land worden rapporten soms ook direct na het ambtelijk wederhoor gepresenteerd.

Indien ervoor gekozen wordt het bestuurlijk wederhoor te behouden verdient het aanbeveling om een escalatieproces in te richten. De ervaring heeft geleerd dat de termijnen sterk kunnen uitlopen, met als potentieel effect dat de gemeenteraad hieraan het gevoel kan overhouden dat een rekenkamerrapport inmiddels is ingehaald door de feiten.

Bij de inrichting van het escalatieproces gaat het er niet zozeer om dat de raad op de formele overschrijding gewezen wordt. Het doel is primair om dat de raad op de hoogte te stellen dat de rekenkamercommissie een onderzoek naar een bepaald onderwerp heeft afgerond, waarbij de reactie van het college nog ontbreekt, zodat de gemeenteraad zelf kan afwegen of het met spoed alsnog een reactie wenst, bijvoorbeeld gezien de wens een rekenkamerrapport te kunnen behandelen in combinatie met een beleidsdocument of bijvoorbeeld de begroting of voorjaarsnota of dat het college enig uitstel gegund kan worden.

Presentatie

De contactmomenten tussen raad en rekenkamercommissie zijn schaars. Daarom is het goed om de presentatie als rekenkamercommissie sterker aan te grijpen voor zichtbaarheid richting raadsleden, zeker richting die raadsleden die minder goed op de hoogte zijn van de rekenkamercommissie. Hierbij kan de rekenkamercommissie ook “reclame” maken voor oude rapporten, die nog actualiteitswaarde hebben. Zeker voor nieuwere raadsleden kan dit behulpzaam zijn voor het uitvoeren van hun controlerende taak.

Opvolging van aanbevelingen

Om de opvolging van rekenkamerrapporten te borgen helpt het om in afstemming met de gemeenteraad en college te komen tot een combinatie van afspraken, zonder extra bureaucratie te creëren.

De eerste suggestie is om in het te nemen raadsbesluit expliciet de aanbevelingen te noemen die vastgesteld moeten worden, zodat deze later bewust te volgen zijn door raadsleden zonder raadpleging van de rapporten. Daarnaast kan het goed zijn in dit besluit tevens op te nemen op welke wijze over de implementatie van aanbevelingen gerapporteerd wordt.

Een manier om openstaande aanbevelingen vervolgens te kunnen bewaken is om de vastgestelde afspraken over rapportage op te nemen in de langetermijnagenda van de raad.

De bestaande rapportages (via jaarverslagen van rekenkamercommissie en de gemeentelijke jaarrekeningen) kunnen op zich gehandhaafd blijven als geheugensteun, maar hebben als nadeel dat ze niet gekoppeld zijn aan natuurlijke momenten waarop de raad ruimte kan maken om met het college het debat aan te gaan over opvolging van rekenkamerrapporten.

Randvoorwaarden

Met enerzijds het vertrek van Noordwijkerhout en anderzijds de knellende werkdruk bij de ambtelijk secretaris verdient het aanbeveling goed na te denken over formatie van de secretaris.

Bijlage 1: Interviewrichtlijn tweede fase

	Behouden	Verbeterpunten	Aandachtspunten
Onderwerpselectie en start			
Onderzoeksfase			
Na afloop			
Presentatie			
Follow up			
Randvoorwaarden			
Toekomstige ontwikkelingen			
Aanpassing gemeentewet			
Vertrek Noordwijkerhout in verband met fusie Noordwijk			

Bijlage 2: uitwerking werksessie met raadsleden 2 oktober 2018

In deze bijlage wordt de opbrengst van de werksessie met raadsleden weergegeven. Tijdens deze sessie hebben alle aanwezigen kunnen rouleren langs drie tafels en hebben ze kansen en kanttekeningen kunnen geven voor drie aspecten waar rekenkamercommissie en gemeenteraad elkaar ontmoeten en nodig hebben.

De ordening van de genoemde punten komt voor rekening van ons, de diverse bullits zijn over het algemeen de letterlijke suggesties die deelnemers hebben opgeschreven (bij herhaling is in een enkel geval samengevat). De letters H, L en N geven de herkomst van de opmerkingen weer. Als nuance: omdat de post-its soms de uitkomst zijn van het tafelgesprek, kan het zijn dat de opmerkingen op meer draagvlak kunnen rekenen dan uit de herkomst van de schrijver ervan blijkt.

Tafel 1: Onderwerpselectie

Bekendheid met de rekenkamercommissie?

- ✓ Gedurende de avond blijkt dat nieuwe raadsleden (ook 1 burgerraadslid) nog onvoldoende een idee en gevoel hebben bij wat Rkc precies is en wat die voor de raad kan doen.
- ✓ Zeker een nieuw raadslid moet zich in korte tijd inwerken in heel veel onderwerpen en procedures en dan heb je niet direct overal kennis van (L).
- ✓ Enkele raadsleden geven aan de Rkc wel eens bij hun fractievergadering te willen uitnodigen, graag een 'gastoptreden' of 'benen op tafel'- overleg. (H)

Wat zijn criteria voor het selecteren van een onderzoeksonderwerp?

- ✓ Maatschappelijk belang (L, H).
- ✓ Financieel belang: hoe gaat het met de besteding van het budget? (L)
- ✓ Praktijk: hoe gaat het er écht aan toe in bv. de zorg (H).
- ✓ Een onderwerp moet in beginsel voor alle 3 de gemeenten interessant zijn (H, L).
- ✓ Lastig om als raadslid de behoefte aan te geven (H)

Een onderzoeksonderwerp... En dan?

- ✓ Eén raadslid vindt dat er te kort tijd is aan de voorkant voor de onderwerpselectie. (H)
- ✓ Verschillende raadsleden geven aan dat soms weliswaar een onderwerp wordt opgepakt dat ze hebben aangedragen, maar dat vraagstelling en invulling van het onderzoek anders plaatsvindt dan dat ze zelf voor ogen hadden. Graag zouden ze ook na de onderwerpselectie betrokken worden bij de invulling van een onderzoek zodat dat zo goed mogelijk kan aansluiten bij hun kennisvraag. Een raadslid lijkt nu geen inspraak te hebben bij de invulling. (H)

Wat is een goed onderzoek?

- ✓ De accountant doet voor de raad onderzoek naar de rechtmatigheid van het door de gemeente gevoerde bestuur & in het bijzonder op de jaarstukken. De Rkc kijkt voor de raad naar de doelmatigheid & doeltreffendheid van dat bestuur.
- ✓ Dat is best moeilijk, toch? Hoe doe je dat? En wat is eigenlijk precies doelmatigheid? En wat is doeltreffendheid? Hoe meet je dat? Wanneer is iets een aanwijsbaar effect van overheidshandelen? (vragen diverse raadsleden)

- ✓ EU-arbeidsmigranten wordt meerdere keren genoemd als een goed recentelijk onderzoek van de rekenkamercommissie omdat het ingaat op een belangrijk maatschappelijk en politiek onderwerp voor de raden.
- ✓ Suggestie: neem in je onderzoek ook mee hoe de burger tegen een dergelijk onderwerp aan kijkt (woonruimte voor Polen). (H).

Goede onderwerpen voor rekenkameronderzoek?

- ✓ Jeugdzorg
Hoe staat we er voor? Krijgen kinderen de zorg die ze nodig hebben? En komen we er financieel wel goed uit? (Wordt geopperd door raadslid N, maar raadsleden L & H in deze groep vinden dit ook een heel goed idee.)
- ✓ Planning & Controlcyclus
Invalshoek rekenkamercommissie: wat heeft een raadslid nodig om zijn/haar werk goed te kunnen doen? Wat is de hoofdlijn van de P&C-stukken en in hoeverre is die goed uit de beschikbare informatie te halen? Wat is het onderscheid tussen de hoofd- & bijzaken, tussen waar het over zou moeten gaan & de financieel-technische details? Wat voor financiële gegevens heb je als raadslid nodig? Graag hulp bij begrip van de stukken & de sturingsmogelijkheden voor de raad. (H)
- ✓ Zorg:
Aan welke knoppen kan de raad draaien in de omzetting van ZIN (zorg in natura, geleverde zorg) naar PGB (persoonsgebonden budget, geld om zelf zorg te kiezen)? (H)
Omgevingsvisie
Hoe staan we er voor? Hoe standvastig is het gemeentelijk beleid?
- ✓ Mantelzorg:
Wat is de maatschappelijke & financiële waarde (maatschappelijke kosten en baten) van het werk van alle mantelzorgers? (H)
- ✓ Stand van zaken:
Kijk eens terug naar eerdere onderzoeken op relevante onderwerpen. Hoe nu verder? (H)
- ✓ Dienstverlening:
Hillegom, Lisse en Teylingen samen

Overige vragen/opmerkingen (briefjes)

- ✓ Werkdruk raadsleden. Hoe kan dit worden verlaagd? (H)
- ✓ Onderzoek onderwerp & rapport: graag gelegenheid tot toelichting in fractie / raad & technische vragen stellen over een onderzoek. (H)
- ✓ Tijd: te kort aan tijdsbesteding over een onderwerp. (H)
- ✓ Mag je als raadslid vragen stellen om onderwerpen te onderzoeken?
- ✓ Zijn onderzoeken terugkijken of ook vooruitkijkend?
- ✓ Aan welke knoppen kun je lokaal draaien?
- ✓ Vragen nav rekenkameronderzoek stellen aan college?

Tafel 2 hoor en wederhoor en presentatie

Hoor en wederhoor: impressies

- ✓ Termijn wordt niet altijd gehaald (L)
- ✓ Lijkt mosterd na de maaltijd (H)
- ✓ Niet bezwaarlijk dat college al punten heeft opgepakt (L)
- ✓ Zelden bezwaarlijk als gewacht wordt (H)
- ✓ Stuur rapport maar op, straks voegt college bestuurlijke reactie bij (N)
- ✓ Als raad geen invloed op tempo hoor/wederhoor (L)
- ✓ Zelf moeten agenderen (N)
- ✓ Men dacht dat de rekenkamercommissie net als de auditcommissie van het college was (N)
- ✓ Medewerker voelde zich aangevallen (N)

Sterke punten in rapportage en presentatie

- ✓ Blij van rapport, ook al gaat het niet goed, dan kun je er wat aan doen (L)
- ✓ Aanbevelingen (L)
- ✓ Met voldoende afstand (L)
- ✓ Transparant (L)
- ✓ Duidelijke rapporten (L)
- ✓ Zeker meerwaarde (L)
- ✓ Zinvol: presentatie in de raad (L)
- ✓ Zeer deskundig (N)
- ✓ Geen hamerstuk, wel discussie (H)
- ✓ Heel zinvol (H)

Aandachtspunten in rapportage en presentatie

- ✓ Presentatie in de raad kan toegankelijker (Jip en Janneke), hangt af van persoon (N)
- ✓ Wat geldt voor onze gemeente? (H)
- ✓ Als rapport er niet ligt dan zeker geen discussie (H)
- ✓ Wens: kort en bondig (L)
- ✓ Presentatie in de raad laat (burgerparticipatie of mantelzorg) (L)
- ✓ Het ene onderzoeksbureau presenteert beter dan het andere (L)
- ✓ Meer aan eigen PR werken (L)
- ✓ We denken heel goed na wie gaat (H)
- ✓ Teveel werkbijeenkomsten in een week (H)
- ✓ Als raadslid start je met even doorlezen, maar er komt nog een bijeenkomst. Zorg dat de samenvatting aan het begin staat (H)

Tafel 3: Opvolging aanbevelingen

De verantwoordelijkheid om de opvolging van aanbevelingen te bewaken kan op drie plaatsen liggen (het een sluit daarbij het ander overigens niet uit):

Bij het college:

- ✓ Tussenrapportage door college in jaarrekening is een goede zaak (vast moment) (H)
- ✓ Rapportage en uitvoering in de jaarrekening (N/L)
- ✓ Niet in de jaarrekening opnemen: sneeuwt onder en relatie met de begroting ontbreekt (L)
- ✓ Raadsbrief (actieve informatieplicht) (L)
- ✓ In een raadsvoorstel rekenkameraanbevelingen noemen als relevant kader indien van toepassing (H)
- ✓ In besluitvorming transparant maken wat koppeling is met rekenkameronderzoek (L)

Bij de rekenkamercommissie:

- ✓ In nieuwe rapporten verwijzen naar bestaande afgeronde rapporten om te herinneren aan het bestaan hiervan. (H)
- ✓ Benut het rondje presidium om de monitoring van eerdere rekenkameronderzoeken te doen (H)
- ✓ Rekenkameronderzoek naar opvolging onderzoeken (L)
- ✓ In het raadsbesluit niet verwijzen naar uitgebreid raadsrapport maar alle aanbevelingen benoemen en laten vaststellen. Raad kan aanbevelingen eruit amenderen. (L)
- ✓ Bij besluitvorming opnemen hoe effectrapportage/uitvoeringsrapportage vorm moet krijgen (L)

Bij de raad (en fracties):

- ✓ Langetermijnagenda gebruiken als controlemoment (van de uitvoering) (L)
- ✓ In de fractie meer aandacht voor website rekenkamercommissie (H)

Bijlage 3: literatuurlijst

Algemeen

- ✓ De staat van de rekenkamer, een onderzoek naar institutionele vormgeving, budget en output van gemeentelijke rekenkamers en rekenkamercommissies, april 2013
- ✓ Memorie van toelichting bij “Wijziging van de Gemeentewet en de Provinciewet in verband met het afschaffen van de rekenkamerfunctie, het openen van de mogelijkheid tot het benoemen van raadsleden en statenleden tot adviserend lid van de rekenkamer en het uitbreiden van de bevoegdheden van de rekenkamer” (Wet versterking decentrale rekenkamers)

Rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout

- ✓ Advies Raadswerkgroep P&C gemeenteraad Noordwijkerhout inzake de rekenkamer
- ✓ Besluitenlijsten en verslagen rekenkamercommissie 2014-2017
- ✓ Gedragscode Rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout
- ✓ Interne evaluaties van de onderzoeken mantelzorgbeleid, burgerparticipatie, arbeidsmigranten, juridische advisering, verbonden partijen, gemeentelijke communicatie en afvalbeleid
- ✓ Jaarplannen 2014 tot en met 2018 rekenkamercommissie
- ✓ Jaarverslagen 2014 tot en met 2017 rekenkamercommissie
- ✓ Jaarrekening 2017 Hillegom
- ✓ Jaarrekening 2016 en 2017 Lisse
- ✓ Jaarrekening 2017 Noordwijkerhout
- ✓ Onderzoeksprotocol rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout 2016
- ✓ Verordening Rekenkamercommissie Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout, november 2011
- ✓ Website rekenkamercommissie